

Polibky aktérů Pražského jara 1968

Autor: Endlerová Petra

Otázky 1 – 5: Pro tuto nejméně náročnou a konkrétní část bych zvolila ústní formu, učitel hodnotí kladně jakýkoli postřeh, motivuje i méně úspěšné žáky k aktivitě:

- 1) Co je vyobrazeno na trojici fotografií, popiš, co vidíš, všiměj si i detailů (místo, roční období atd.)
- 2) Co je všem třem fotografiím společné? Jakou emoci zachycují? Přenesla fotografie tuto emoci i na vás?
- 3) Jakou událost podle vás fotografie zachycují, podle čeho usuzujete?
- 4) Jde podle vás o spontánně zachycenou nebo plánovanou akci, privátní či oficiální? Své stanovisko zdůvodněte.
- 5) Za jakým účelem jsou fotografie pravděpodobně pořízené? Svůj názor zdůvodni.

Otázky 6 – 11: Teprve v této části si budou moci žáci přečíst dobové popisky k fotografiím. Odpovědi na tyto otázky vyžadují analytické myšlení, žáci musí mít čas na jejich vypracování, písemná forma je proto vhodnější i vzhledem k různé úrovni žáků.

- 6) Protože byly fotografie pořízené pro tiskové účely, jejich autor pracoval pro ČTK, tehdy státní Československou tiskovou kancelář, dnes Českou tiskovou kancelář bez státních dotací. Jakou roli plnila ČTK coby státní tisková agentura do r. 1989?
- 7) Přiřaď dobové popisky tehdejší ČTK k jednotlivým fotografiím. Podle čeho bezpečně určíš popis alespoň k jedné fotografii bez znalosti podoby aktérů?
- 8) Na internetu najdi informace o zmíněných politicích a k jednotlivým jménům napiš klíčová hesla z jejich života. Následně přiřaď z nabídky klíčové pojmy, jež se staly pro ně symbolické.

Ludvík Svoboda _____

Gustáv Husák _____

Alexandr Dubček _____

normalizace, Pražské jaro, armáda

Přes rozdílnost životních osudů pojmenuj „společnou životní křižovatku“, od které se jejich životní cesty rozcházejí.

Nyní zkus podle zjištěných informací a svého vlastního postoje formulovat jedním slovem jejich vztah k SSSR reprezentovanému L. Brežněvem. (např. *G. Husák – pragmatik*)

- 9) Vymysli k fotografiím přívlastky z pohledu tehdejšího a dnešního čtenáře (např. formální, absurdní, pokrytecké, nechutné, srdečné, skandální apod.), svou volbu vysvětli.
- 10) V dobovém tisku (Rudé Právo: 22. 2. 1968; 25.1. 1972) porovnej umístění obou zpráv a znění titulků, vážících se k událostem na fotografiích (v obou případech úvodní článek na titulní straně, v obou titulcích akcent na slovo bratrský), koresponduje to s fotografiemi?
- 11) Co všechno československá společnost prožívala od února 1968 do ledna 1972. Pokus se vytvořit „časovou přímku z emocí či postojů“, použij vlastní slova nebo se inspiřuj nabídkou (*zklamání, očekávání, naděje, angažovanost, smíření, apatie, deziluze, protest, jednota atd.*)

Otázky 12 – 13: Společná úvaha žáků za pomoci učitele

- 12) Jakou skrytou metaforu můžeme z různého uspořádání trojice snímků vyčíst. Např. srovnej výsledek předchozího úkolu s vývojem emocí na fotografiích, jinou symboliku může nést i důvod setkání pohlavárů v dobových souvislostech atd.
- 13) Proč se fotografie tehdejšího vítacího ceremoniálu (líbání komunistických pohlavárů) stalo jedním z dominantních symbolů tehdejší doby? Co měla jejich medializace za cíl, dosáhly u veřejnosti kýženého efektu?

Symbolika

*Za nejznámější motivy berlínské East Side Gallery (dnes jediný souvislý zbytek někdejší berlínské zdi – vysvětlivka pro žáky) platí především malby Rusa Dmitrije Vrubela. Moskevský umělec pro svou práci využil snímek francouzského fotografa Régisse Bossua z oslav 30. výročí existence NDR. Momentka z roku 1979, na které nejvyšší představitel SSSR Leonid Iljič Brežněv líbá východoněmeckého předáka Ericha Honeckera, byla pod jízlivým (a zároveň všerikajícím) názvem *The Kiss* otištěna v tomtéž roce v listě *Paris Match*. O deset let později posloužila Vrubelovi jako téma pro nejvýraznější obraz *East Side Gallery*. Barevný portrét libajících se komunistů známý jako "bratrský polibek" pak Vrubel doprovodil sloganem: "Můj Bože, pomoz mi přežít tuto smrtící lásku."*

Vítací bratrský ceremoniál mohla veřejnost sledovat téměř denně v televizních zprávách či v novinách.

modelová situace	didaktické cíle
Žák popisuje vizuální i emotivní rovinu vybraných fotografií, snaží se postřehnout detaily i okolnosti jejich vzniku.	Žák odpovídá na otázky a přitom si klade nové, formuluje a zdůvodňuje své postřehy.
Žák hledá souvislosti mezi konkrétním dobovým materiálem a faktografickou znalostí.	Žák hodnotí jednání aktérů fotografií na základě historického kontextu. Zamýšlí se a analyzuje pojem společenská norma a možnosti, schopnosti či míru odhodlání aktérů se vůči ní postavit.
Žák pracuje s konkrétní představou i abstraktní symbolikou.	Žák přechází od konkrétních poznatků k abstraktním, dokáže své analýzy shrnout a na základě syntetického myšlení utváří nejen závěry, ale navíc dokáže historický kontext vyjádřit i minimalisticky, zkratkou, symbolem, a to na pozadí hlubších znalostí.
Pro porozumění motivacím konkrétních aktérů i autorů fotografií žák vyhledává faktografické poznatky o dané době a pracuje s nimi.	Žák si osvojuje faktografické poznatky, vyhledává a třídí informace, porozumí historickému kontextu. Srovnává, pojmenovává a formuluje.
Žák rozpoznává rozpor mezi historickou skutečností zachycenou fotografiemi, jejich prezentací a kolektivně sdílenou vzpomínkou na ni.	Žák vnímá a pojmenovává nesoulad mezi dobovou prezentací, historiografií a kolektivní pamětí. Tato hlediska dokáže nejen charakterizovat, ale i srovnávat.
Žák je konfrontován s manipulativním záměrem.	Žák je schopen rozpoznat manipulativní záměr na pozadí předloženého materiálu.
Žák hodnotí a zaujímá postoje k danému dobovému pramenu.	Žák utváří, rozvíjí a upevňuje své morální hodnoty.

Ověření v praxi:

Ve výuce dějepisu zřejmě metodiku nestihnu do konce kurzu ověřit vzhledem k tématům, kterým se nyní a v následujících hodinách věnujeme. Jelikož ale vedu na škole i kroužek žurnalistiky, jehož náplní je vydávání školních novin a mediální výchova, použila jsem materiál zde. Ačkoli jsem redukovala ryze dějepisné úkoly, myslím, že práce děti bavila (a to i ty mladší, kteří jsou moderními dějinami téměř nedotčení), zajímavé bylo jejich vnímání fotografií dnešním pohledem. Děkuji za materiál z úvodu této lekce (metodika pro práci s fotografií), který je pro mě velmi inspirativní a zajímavý nejen přímo pro výuku v dějepise, ale právě i pro činnost kroužku.